

Een écht duurzaam voedselbeleid voor Vlaamse gemeenten

Ons voedselsysteem kan duurzamer! Inspirerende boeren en ondernemers bewijzen dag na dag wat mogelijk is. Zij produceren met een minimale impact op het milieu, ze verbinden landbouw met natuur en kennen het belang van een gezonde bodem. Samen met vele consumenten die weer bewust met hun voedsel bezig zijn, maken ze deel uit van een brede agro-ecologische beweging. In Vlaanderen gebeurt dit onder de noemer Voedsel Anders. Meer dan twintig organisaties zijn hier al bij betrokken (zie <http://www.voedsel-anders.be>) en de beweging groeit steeds meer.

Niet alleen bedrijven en consumenten dragen hun steentje bij tot een beter voedselsysteem, overheden moeten hen daarbij steunen. Ook steden en gemeenten! Naar aanleiding van de gemeenteraadsverkiezingen in 2018 schuift Voedsel Anders Vlaanderen drie actiepunten waar steden en gemeenten dringend werk van moeten maken. Indien deze punten opgenomen worden in de bestuursakkoorden, kunnen we samen werk maken van een écht duurzaam voedselbeleid!

Ontwikkel een agro-ecologische gemeentelijke voedselstrategie

Een voedselstrategie is een proces waarbij een overheid nadenkt over haar rol bij de verduurzaming van het voedselsysteem en wat er nodig is om die transitie te realiseren. Voedsel Anders pleit voor agro-ecologische en eerlijke voedselstrategieën. Een gemeentelijke voedselstrategie kijkt naar alle activiteiten die in (de nabije omgeving van) een gemeente gebeuren: **voedselproductie, verwerking en distributie voor de lokale markt**. Lokale boeren moeten gemakkelijker toegang krijgen tot de lokale markt en tussenschakels in de keten worden best tot een minimum beperkt. Daardoor worden lokale boeren en consumenten elkaars bondgenoten. Ruimte wordt zo optimaal mogelijk benut en agro-ecologische stadslandbouwinitiatieven krijgen een boost. Dergelijke aanpak leidt veelal ook tot meer sociale cohesie. Gemeentelijke voedselstrategieën proberen bovendien om kringlopen van energie, water en grondstoffen zo lokaal mogelijk te sluiten en voedselverspilling te vermijden. Een volwaardige gemeentelijke voedselstrategie streeft een **democratisch proces** na, door bijvoorbeeld de visie en de acties te bespreken in een gemeentelijke voedselbeleidsraad (*food council*), waarin burgers en lokale verenigingen vertegenwoordigd zijn.

Gemeenten met een voedselstrategie kunnen aansluiten bij het netwerk van het “*Milan Urban Food Policy Pact*”ⁱ dat gelanceerd werd op een topontmoeting te Milaan in 2015. Intussen engageerden zich wereldwijd 159 steden (met samen meer dan 450 miljoen inwoners) om lokale duurzame voedselsystemen te ontwikkelen. In Vlaanderen sloten tot nog toe enkel Bruggeⁱⁱ en Gentⁱⁱⁱ aan bij dit netwerk. In België gaat het verder om Brussel en Luik. Voedsel Anders roept alle gemeenten op om het pact te ondertekenen en de acties uit het bijhorende actieplan te implementeren.

Kies voor agro-ecologische catering in de gemeente

Steden en gemeenten besteden vaak een aanzienlijk bedrag aan warme maaltijden in scholen, rusthuizen en OCMW's. Meestal zijn het multinationale fabriekscateraars die deze openbare aanbesteding invullen. Door **ecologische en eerlijke criteria** in te bouwen en rekening te houden met de werking van **lokale aanbieders**, creëert men winsituaties voor alle betrokken actoren. Lokale landbouwers, koks en cateraars, en fietskoeriers kunnen dan participeren. Zo is de kans groter dat het geld voor de maaltijden blijft circuleren in de lokale economie en creëert men lokale werkgelegenheid. Aan de slag gaan voor mensen uit je eigen omgeving geeft goesting om te werken. Dit is aangetoond in bijvoorbeeld de schoolkeukens van Kopenhagen^{iv}.

Kinderen, ouderen en mensen in kansarmoede zijn gebaat bij een kwaliteitsverbetering van de maaltijden. Vers, gezond en lekker eten, met de nadruk op groenten en fruit, draagt bij aan hun welzijn en gezondheid. Bij kinderen heeft een kwaliteitsvolle lunch een positieve impact op de leerhouding en prestaties op school. Lokaal, ecologisch en eerlijk resulteert in **meer biologische producten en minder voedselkilometers**. Dat is goed voor het milieu. Agro-ecologische catering heeft ook een educatieve meerwaarde. Het slaat een brug tussen het klaslokaal en de refter wanneer kinderen leren over duurzame voeding. Algemeen brengt het teler, kok en eter dicht bij elkaar.

De Schotse county East Ayrshire wijst op heel eenvoudige wijze de weg^v. In 2004 besliste de lokale overheid dat schoolmaaltijden meer lokaal en duurzamer moesten zijn. Ze realiseerden dat door de openbare aanbesteding in verschillende percelen op te splitsen. Door deze ingreep werd de aanbesteding toegankelijk voor kleinschalige en lokale bedrijven. Een onafhankelijke studie berekende dat dit beleid de gemeenschap een *social return on investment* van 6 pond per geïnvesteerde pond oplevert. Naast economische meerwaarde zoals meer lokale geldstromen en gestegen tewerkstelling waren er bovendien ecologische en sociale voordelen. Er was minder CO₂ uitstoot, de maaltijden werden lekkerder en nutritioneel kwalitatiever bevonden en de kinderen zijn aantoonbaar minder ziek en aandachtiger in de klas. Dergelijke provinciale coördinatie kan perfect geïmplementeerd worden in Vlaamse context.

In Vlaanderen blijft de stimulans voor lokale economie vaak beperkt tot kleinschalige en eenmalige activiteiten. Toch zijn er ook **kansen om binnen de context van overheidsopdrachten met een goed doordacht aankoopbeleid het voedsellandschap verder in beweging te brengen**. Organisaties zoals Wervel (LEF: Lokaal, Ecologisch en Fair) en Rikolto bieden hiervoor begeleiding aan.

En niet enkel de aankopen hebben impact, de gemeente kan ook zelf voedsel produceren. Zo investeerde de directeur van basisschool Heilige Familie in Schaarbeek in een daktuin en een

schoolkeuken^{vi}. Chef Patrick kweekt en kookt er, samen met de leerlingen, 160 vegetarische maaltijden per dag.

Zet publieke gronden in voor agro-ecologische lokale voedselproductie

De afname van de open ruimte in het verstedelijkte Vlaanderen is schrikbarend en moet dringend stoppen. Binnen die open ruimte komt landbouw in de verdrukking als gevolg van de voortschrijdende verstedelijking, vertuining, verpaarding en niet-agrarische economische activiteiten op het platteland. Landbouwgrond wordt dus steeds duurder, minder beschikbaar en moeilijker toegankelijk. Ook de pensioenboer die op zijn grond blijft zitten, weegt op de beschikbaarheid van de grond. **En omwille van diverse redenen vinden agro-ecologische boeren nog moeilijker toegang tot landbouwgrond.** Het is immers een vernieuwend concept dat vaak nog wantrouwig bekeken wordt en bijgevolg niet kan steunen op het interne landbouwnetwerk. Agro-ecologische startende boeren zijn overigens vaak “nieuwe intreders”. Het vernieuwende element zorgt bovendien voor een moeilijker toegang tot leningen en subsidies.

De gemeente kan ervoor kiezen om **landbouwgronden in overheidsbezit** (bv. in eigendom van het OCMW) **bij voorkeur in gebruik te geven aan agro-ecologische boeren.** Het zijn gronden van de gemeenschap, en dus is het logisch dat die worden ingezet voor de gemeenschap. Het zijn dikwijls vruchtbare landbouwgronden en het gaat soms over grotere oppervlaktes, precies wat ontbreekt om een agro-ecologische voedselstrategie meer armslag te geven.

Inzet van deze gronden zou ruimte creëren voor startende agro-ecologische initiatieven. Het wordt steeds meer de norm dat lokale overheden hun eigendom openbaar verkopen. **Verkoop van gronden zou maar in laatste instantie mogen overwogen worden:** eens verkocht geeft de gemeente alle mogelijkheid uit handen om duurzaam met die grond om te gaan. Lokale overheden kunnen daarentegen ook overwegen om de grond in beheer te geven via bijvoorbeeld een organisatie zoals De Landgenoten die een maatschappelijke rol speelt. OCMW's kunnen sociale doelstellingen in hun grondenbeleid integreren. Er kan ook gedacht worden aan andere contractvormen rechtstreeks met een agro-ecologische boer. Of de gemeente houdt de gronden in eigen beheer in functie van de eigen voedselstrategie. Als uitiem toch moet worden beslist voor verkoop van gronden, vermijd dan dat het om heel grote loten gaat, zodat meer boeren kansen krijgen om het aan te kopen.

ⁱ <https://www.milanurbanfoodpolicypact.org/>

ⁱⁱ <https://www.brugge.be/brugsfoodlab>

ⁱⁱⁱ <https://klimaat.stad.gent/nl/gent-en-garde>

^{iv} The Copenhagen House of Food coördineerde het proces om schoolmaaltijden beter te maken, o.a. door te werken met verse, seizoensgebonden en 90% biologische ingrediënten. Na het halen van deze doelstelling, zetten ze nu in op voedseleducatie en de herintroductie van schoolkeukens. Meer info:

<http://en.kbhmadhus.dk/>

^v In het INNOCAT rapport “Sustainable Public Procurement of School Catering Services” vind je – naast het Schotse voorbeeld – nog heel wat andere Europese succesverhalen. Hier kan je het rapport downloaden:

www.sustainable-catering.eu/fileadmin/user_upload/InnocatReportFINAL_interactive.pdf

^{vi} <https://www.klasse.be/52257/moestuyn-op-dak-school/>